

Finansdepartementet
Postmottak@fin.dep.no

Deres ref.: 13/42 KSJ Vår ref. TT/GHM Dato: 12.4.2013

Høring - NOU 2013:3 Pensjonslovene og folketrygdreformen III og Finanstilsynets høringsnotat 8. januar 2013

Generelt om NOU 2013:3

NOU 2013:3 bygger på forrige utredning fra Banklovkomisjonen (NOU 2012:13), og beskriver et lovforslag for overgangsregler og regler om igangsetting av en samlet ny tjenstepensjonslov. Det foreslås også endringer i innskuddspensjonsloven. Det varsles videre arbeid med utredning av et framtidig ytelsesbasert produkt, gjennomgang av flytteregele og arbeid med uføre- og etterlatteytelser, men dette skal tas etter denne utredningen. Samtidig er et høringsnotat fra Finanstilsynet om håndtering av dødelighetsrisiko og beregning av pensjon i de nye pensjonsproduktene på høring.

Arbeidet med å få på plass nye tilpassete pensjonsprodukter er viktig, og det er på høy tid at dette nå raskest mulig kan iverksettes. Flere bedrifter har allerede forlatt ytelsesordningene til fordel for innskuddsordninger, men fortsatt er mange tilknyttet ytelsesordninger, herunder lukkede ordninger. En god del av disse igjen vurderer å forlate ytelsesordningene. Når de så langt ikke har endret ordning er det nærliggende å tro at dette skyldes at alternativene til gjeldende ytelsesordning ikke ses på som gode.

Utredningen beskriver overgangsregler, der siktemålet er at eksisterende opptjening i ytelsesbaserte ordninger (både innenfor pensjonsordninger og fripoliser) skal videreføres innenfor rammen av den nye tjenstepensjonsloven. Hensikten med dette bør være at dette er tjenlige løsninger for både bedrifter og arbeidstakere. Det arbeid som presenteres virker i all hovedsak å fokusere på at dette skal være gode løsninger for leverandørene av pensjonsordningene. Akademikerne reagerer på at det i et slikt arbeid ikke er lagt vekt på å utrede hvilke konsekvenser forslagene har for arbeidstakerne. Beregninger og konsekvensvurderinger er tilnærmet fullstendig fraværende i utredningen, og dette reagerer vi sterkt på. For i noen grad å synliggjøre konsekvenser av det som foreslås viser vi til Actecanrapport 2013-03, utarbeidet for Akademikerne.

Akademikerne stiller spørsmål med nødvendigheten av mange av forslagene, og de virker i liten grad å være gunstige for arbeidstakerne. I den grad de kan ha positive effekter for arbeidstakerne er de knapt synliggjort, og det er beklagelig at dette ikke er prioritert høyere. I en utredning på 150 sider, er det kun en håndfull tabeller som bidrar til forståelse av de forslag som fremmes. Dette gjør det vanskelig å ta stilling til flere av forslagene.

Akademikerne vil anbefale at Finansdepartementet prioriterer å komme i mål med lovbestemmelsene for de nye grunn- og standardmodellene og endringer i innskuddspensjonsloven. Det er svært viktig at dette gis rask framdrift.

Det er for mye uklareheter i forslagene om hvordan opptjening i ytelsesordningene skal håndteres, så dette må det jobbes videre med. Det er et kjent og forutsigbart system for å la disse utvikles eller videreføres innenfor rammen av foretakspensjonsloven (selv om det ikke er ideelt). Sett i lys av at Banklovkomisjonen i mars 2013 fikk i oppdrag å vurdere nye ytelsesbaserte ordninger er det ingen grunn til legge opp til en strammere framdrift enn at dette kan ses i sammenheng. Det er også uklart hvor raskt dette må på plass i forhold til nye regulatoriske bestemmelser i Solvens II, som er ytterligere utsatt.

Akademikerne ser videre at det burde vært funnet alternativer til fripoliser der også effektene for livsforsikringsselskapene blir bedre, men finner ikke at de alternativer som foreslås er hensiktsmessige. Det må derfor jobbes videre med dette, og arbeidet bør ses i sammenheng med banklovkomisjonens videre vurdering av et tilpasset ytelsesbasert opptjeningsystem.

Akademikerne støtter særmerknadene gitt i utredningen av Storrødvann (fra Akademikerne), og har for øvrig følgende merknader til enkeltelementer i lovforslaget:

Håndtering av tidligere opptjening

Akademikerne **støtter ikke** at pensjonskapitalen knyttet til ytelsesordninger konverteres til pensjonsbeholdning (tilknyttet grunnløvsvernet pensjonsytelse). Dette skyldes dels at konsekvensene av dette for arbeidstakerne knapt er utredet og at vi ikke kan se noen positive sider ved dette for arbeidstakerne.

Tidligere opptjening tilhører arbeidstakerne og har vært en del av deres lønns- og arbeidsvilkår. Konsekvensene må derfor utredes grundig før Akademikerne kan akseptere endringer.

Denne kapitalen bør enten håndteres innenfor rammen av bedriftens pensjonsordning (så lenge arbeidstakeren er ansatt i bedriften) etter gjeldende regelverk, eller det bør utstedes fripoliser ved overgang til annen ordning, uavhengig av om ny ordning er en grunn- eller standardmodell eller en innskuddsordning.

Akademikerne vil også vise til Actecanrapport 2013-03, utarbeidet på oppdrag fra Akademikerne, som viser at tilnærmet alle vil tape på en overgang fra en ytelsesordning etter de forslag som her foreligger. En mulighet som kunne begrense slike tap ville være en adgang for bedrifter til å kunne oppregulere tidligere opptjening når denne kapitalen håndteres videre innenfor bedriftens nye ordning.

Konvertering av fripoliser til pensjonsbevis

Akademikerne **støtter ikke** at fripoliser skal konverteres til pensjonsbevis gjennom at premiereserve med mer omgjøres til pensjonsbeholdning (og et sett med nye avsetningskrav ved siden av en grunnløvsvernet pensjonsytelse), jf. foreslått § 7-10.

Akademikerne kan ikke se at konsekvensene av forslaget er tilstrekkelig utredet. Det er verken synliggjort hvor mange fripoliser dette berører, hvilken kapital de representerer, kjønns- og alderssammensetning på fripoliseinnehaverne eller hvilke konsekvenser dette forventes å ha for pensjonsutbetaling fra foreslått løsning sammenliknet med videreføring av fripoliser. Som illustrasjon tar vi med et lysbilde som ble vist i Pensjonsforum 15. mars 2013 av aktuar Pål Lillevold. Lysbildet viser at sannsynligheten for verdiforringelse gjennomgående er høy, og at det er et forventet tap for eierne av fripoliser ved konvertering. Slike vurderinger burde vært gjort før et slikt forslag sendes på høring. Akademikerne kan ikke støtte et slikt forslag for konsekvenser er tilstrekkelig utredet.

Banklov III: Pensjonsbevis vs. fripolise

Aktuarene
Aktuarfirmaet Lillevold & Partners

Verdiforringelse ved konvertering til pensjonsbevis:

1. Sannsynlighet for at verdien forringes:

Avkastningsgaranti fripolise	Garantipremie for pensjonsbevisets nullgaranti		
	0,0 %	0,1 %	0,2 %
2,5 % p.a.	55 %	64 %	72 %
3,0 % p.a.	78 %	85 %	88 %
3,5 % p.a.	91 %	94 %	96 %
4,0 % p.a.	96 %	98 %	99 %

2. Forventet verdiforringelse:

Avkastningsgaranti fripolise	Garantipremie for pensjonsbevisets nullgaranti		
	0,0 %	0,1 %	0,2 %
2,5 % p.a.	0,8 %	2,3 %	3,7 %
3,0 % p.a.	5,4 %	6,6 %	7,8 %
3,5 % p.a.	9,2 %	10,3 %	11,5 %
4,0 % p.a.	12,2 %	13,1 %	14,0 %

NB: Mange uuttalte, forutsetningsvis rimelige, antagelser

Videre opptjening for eldre arbeidstakere

Akademikerne **er positive til** en adgang for bedriftene til å la eldre arbeidstakere fortsette med ytelsesbasert ordning når bedriften endrer den generelle pensjonsordningen. Akademikerne **kan ikke støtte** måten dette er foreslått på i § 7-7. Dette bør utformes tilsvarende bestemmelsene om om danning og lukking i foretakspensjonsloven, og slik at videre ytelsesbasert opptjening gjøres innenfor regelverket ytelsesordningen har.

Akademikerne **er positive til** at det foreslås at eldre arbeidstakere som flyttes fra ytelsesordning til ny ordning kan ha høyere innskuddspremier for å sikre at disse ikke taper for mye på overgangen, jf. foreslått § 7-6. Det bør åpnes for tilsvarende mulighet hvis bedriften velger å etablere innskuddsordning i stedet for en grunn- eller standardmodell.

Når formålet er at disse arbeidstakerne ikke skal lide for store tap ved endring av pensjonsordning savner vi en vurdering av om grensen ved 1962-årskullet er hensiktsmessig. Etter Akademikernes vurdering bør denne adgangen være generell for arbeidstakere som omfattes av endringen. Ettersom adgangen er begrenset oppad til det premienivå ytelsesordningen hadde, burde det generelt åpnes for en slik mulighet. Alternativt bør bestemmelsen gjøres likelydende det som i dag brukes i foretakspensjonsloven ved lukking (15 år eller mindre igjen).

Under alle omstendigheter må adgangen til å videreføre ytelsesordninger bestå så lenge det ikke er endelig avklart hva som skal skje med foretakspensjonsloven og eventuelt framtidige ytelsesbaserte ordninger, jf oppdraget som nylig er sendt Bankløyvkommissjonen.

Levealdersrisiko / beregning av årlig premie og pensjonens størrelse

I NOU 2012:13 foreslo Bankløyvkommissjonen at pensjonsberegningen skulle gjennomføres med utgangspunkt i folketrygdens delingstall. I NOU 2013:3 kommer kommissjonen med et alternativt forslag samtidig som Finanstilsynet på oppdrag har laget et høringsnotat med ytterligere alternative måter å håndtere problemstillingen på.

Akademikerne **kan ikke støtte** løsninger der pensjonsordningene framstår som ulike mellom kjønnene. Pensjonsordningene må være like uavhengig av kjønn (og andre forhold), både i oppsparings og utbetalingsperioden. Om det av forsikringstekniske grunner er nødvendig å håndtere ulikheter i levealdersrisiko mellom kjønnene i ordningene må dette gjøres på annen måte enn at opptjening, pensjonsbeholdning og pensjonsberegning differensieres.

Akademikerne har ikke opplevd måten dette håndteres på i ytelsesordningene (der premieberegningen er ulik mellom kjønnene) som problematisk, slik at løsninger der prisen for arbeidsgiver differensieres kan aksepteres, selv om dette også bør unngås. På den annen side kan for stor grad av påtvungen utjevning her medføre at kjønnssammensetningen i bedriften kan bli en faktor som kan påvirke bedriftens valg av livsvarige kontra opphørende hybridordninger mot alternativt innskuddspensjoner, noe som heller ikke er heldig. Det vises for øvrig til vedlagt notat fra Actecan, hvor størrelsen på *den økte premien for kvinner og satsen for økte premier* er beregnet og illustrert. Det er videre drøftet hvordan kjønnsdifferensierte premier kan fremstå som nøytrale – tilsvarende dagens ordninger.

Lovforslaget bør uansett gjennomgås for å klargjøre et skille mellom premieberegning og avsetningskrav (også sett opp mot øvrig lovverk som forsikringsvirksomhetslov mv.) og det som foreslås av løsninger for opptjening og beregning av pensjon.

Det er, uavhengig av hvordan dette løses, viktig at det blir stor grad av forutberegnelighet for arbeidstakeren. Beregningsgrunnlaget for pensjonen må derfor låses senest det året arbeidstakeren fyller 61 år slik at dette ligger fast når arbeidstakeren vurderer tidspunkt for uttak av pensjon. For å støtte pensjonsreformen og insentivene til et langt yrkesliv må konsekvensene av utsatt pensjonering være like for utsigbare som i folketrygden.

Akademikerne vil også vise til høringsuttalelse til NOU 2012:13 der vi går i mot adgangen til å ta premie for levealdersrisiko i utbetalingsfasen.

Opphørende ordninger

Akademikerne **støtter ikke** at utbetalingstiden for allerede opptjent pensjon i ordninger med opphørende utbetalingsperiode må endres (med tilhørende endring av den årlige pensjonen) som foreslått i § 7-3 (3). Dette vil medføre ikke ubetydelige endringer i den årlige pensjonen som er opptjent (uten at konsekvensene av dette er synliggjort i utredningen).

Selvstendig næringsdrivendes mulighet til pensjonssparing

Akademikerne vil vise til de forslag Banklovkommisjonen hadde i NOU 2010:6 til endring i innskuddspensjonsloven § 2-3. Finansdepartementet la i Prop. 6 L (2010-2011) side 30 til grunn at de ville komme tilbake til dette, og Akademikerne ber om at kommisjonens lovendringsforslag i NOU 2010:6 nå følges opp.

Lov om innskuddspensjon

Akademikerne **støtter** endringsforslagene til Lov om innskuddspensjon, og mener det er viktig at dette iverksettes raskt. Akademikerne mener det er viktig med tilsvarende maksimale sparegrenser for innskuddspensjoner som for foreslått ny grunnmodell. I både innskuddsordninger og ny grunnmodell er det innskuddene og avkastningen av disse som skal bygge opp pensjonskapitalen for arbeidstakers risiko, og tilsvarende sparegrenser er logisk. Det bør være tilsvarende mulighet for arbeidstakerne til å få bygd opp en like stor pensjonskapital uavhengig av bedriftens valg av ordning. Akademikerne vil vise til høringsuttalelsen til NOU 2012:13 der vårt syn er at de foreslåtte maksimalnivåene ikke var tilstrekkelige.

Med vennlig hilsen
Akademikerne

Gry Hellberg Munthe
Organisasjonssjef

Vedlegg 1: Rapport – Overgang fra gammelt til nytt

Vedlegg 2: Notat – Forskjellige premier for kvinner og menn